

Везилке, кажи како да се роди
проста и строга македонска песна ...
(Blaže Koneski)

Makedonščina

Namita Subiotto

Slovansko pismenstvo se je v Makedoniji utrdilo konec 9. in v začetku 10. st., ko sta učenca Cirila in Metoda, Kliment in Naum, na Ohridu ustanovila eno najpomembnejših slovanskih kulturnih in slovstvenih središč. Tip starocerkvenoslovanskega jezika, ki so ga uporabljali neposredni učenci Cirila in Metoda in ki je nastal na osnovi makedonskih govorov iz okolice Soluna, je kmalu začel spreminjati svojo podobo in se prilagajati živim ljudskim jezikom. Nastala je makedonska redakcija cerkvenoslovanskega jezika, ki je med 12. in 14. st. zapisana v približno osemdesetih znanih rokopisih. Konec 14. st. je makedonsko ozemlje prišlo pod turško oblast, kar je ohromilo kulturno dejavnost in omejilo jezikovno rabo na bogoslužne knjige. V tem obdobju je pomembna dejavnost lesnovske šole, kjer je nastala vrsta dragocenih rokopisov. Med 16. in 19. st. je makedonski ljudski jezik skušal izpodriniti tradicionalni jezik cerkve in se samostojno uveljaviti. Pomembni so rokopisi, ki se imenujejo *damaskini*. Ime so dobili po grškem duhovniku iz 16. st., Damaskinu Studitu, ki je sestavljal homilije v novogrščini. Izraz *damaskini* se je najprej uporabljal za njegove pridige, prevedene v makedonščino, nato pa tudi za pridige drugih avtorjev, ki so vsebovale prvine ljudskega jezika. Z *damaskini* pa se je začelo tudi obdobje pogrčevanja, saj je grška kultura prodirala v cerkev in šole. Za makedonska besedila se je ponekod uporabljala grška pisava. Konec 16. in v začetku 17. st. je ljudski jezik prisoten tudi v pravno-administrativnih besedilih, t. i. *gramotah*, v katerih je bilo popisano nepremičninsko stanje samostanov. Slovstvu za praktične potrebe cerkve so se pridružili šolski učbeniki in slovarji, in tako je bila leta 1794 natisnjena tudi prva knjiga z makedonskim tekstom – štirijezični slovar meniha Danijela. V prvi polovici 19. st. so se makedonski prosvetitelji zavzemali za rabo makedonskega ljudskega jezika v šolah in cerkvi, v drugi polovici 19. st. pa so makedonski preroditelji na različne načine reševali vprašanje jezika v svojih literarnih delih. Poezija prvega lirika, Konstantina Miladinova, je napisana v njegovem rojstnem struškem govoru; v delih Grigorja Prličeva in Kuzmana Šapkareva je zaslediti ohridski govor; v pravljicah Marka Cepenkova in v *Zborniku bratov Miladinovih* najdemo zapise pesmi vseh makedonskih govorov, zlasti zahodnih. S tem se je odprlo vprašanje oblikovanja enotnega makedonskega knjižnega jezika. Izoblikovalo se je nekaj koncepcij glede izbire narečne osnove, ki so bile predstavljene v živahni učbeniški dejavnosti Partenija Zografskega, Kuzmana Šapkareva in Gjorgjija Pulevskega, ki je objavil slovnico *Слогница речовска* (1880). Leta 1903 je izšla knjiga *За македонските работи* Krsteta Petkova Misirkova. V zadnjem poglavju z naslovom *Nekaj besed o sodobnem makedonskem jeziku* je Misirkov predstavil svojo vizijo makedonskega knjižnega jezika, ki jo lahko strnemo v tri temeljne točke: osnovo sodobnega jezika naj predstavljajo središčna makedonska narečja (Veles–Prilep–Bitola–Ohrid); pravopis naj bo fonetičen, z majhnimi izjemami v etimologiji;

leksika pa naj vključuje elemente iz vseh makedonskih govorov. Njegove ideje so bile upoštevane pri končni kodifikaciji makedonskega jezika, do katere je prišlo na prvem zasedanju Antifašistične zveze za narodno osvoboditev Makedonije (ASNOM) 2. avgusta 1944 v samostanu Prohor Pčinjski, ko so udeleženci sprejeli sklep, da bo makedonščina uradni jezik v novi makedonski republiki. Posebna komisija za azbuko in pravopis je 3. maja 1945 predstavila svoja stališča v resoluciji, ki jo je 5. maja 1945 sprejela narodna vlada Makedonije. 7. junija 1945 je bil sprejet in istega leta natisnjen pravopis makedonskega knjižnega jezika, ki sta ga pripravila Krum Tošev in Blaže Koneski. Leta 1950 je izšel še njun *Makedonski pravopis s pravopisnim slovarjem* (*Македонски правопис со правописен речник*). Blaže Koneski je tudi avtor obsežne *Slovnice makedonskega knjižnega jezika* (*Грамматика на македонскиот литературен јазик I-II*, 1952–1954), ki je osnova sodobnega makedonskega jezikoslovja in je doživela številne ponatise, ter redaktor prvega slovarja makedonskega knjižnega jezika (*Речник на македонскиот литературен јазик I-III*, 1960–1965).

КРУМЕ КЕПЕСКИ

МАКЕДОНСКА ГРАМАТИКА

Со решение од Министерството на народната просвета
на Македонија бр. 343, од 24. I. 1946 г., се одобруе
оваа граматика за учебник во средните училишта

Грам. II 251

ДРЖАВНО КНИГОИЗДАТЕЛСТВО НА МАКЕДОНИЈА
СКОПЈЕ 1946

Slika 29: Kepeski, Krume: *Makedonska gramatika*. Skopje: Državno knigoizdatelstvo na Makedonija, 1946.

МАКЕДОНСКИ ПРАВОПИС

ИЗРАБОТЕН ОД КОМИСИЈАТА ЗА ЈАЗИК
И ПРАВОПИС ПРИ МИНИСТЕРСТВОТО
НА НАРОДНАТА ПРОСВЕТА

7227 -00- 0 -

Д Р Ж А В Н О И З Д А В А Ч К О П Р Е Т П Р И Ј А Т И Е
СКОПЈЕ 1945

Slika 30: *Makedonski pravopis*. [Faksimil. izd. iz leta 1945.] Skopje: Makedonska akademija na naukite i umetnostite, 1995.